

СТРАНАЦ У СЕЛУ

Судећи по свим расположивим доказима, ниједан црнац пре мене није крочио у ово мало швајцарско село. Пре него што сам стигао, речено ми је да ћу вероватно бити „призор“ за село. Разумео сам то у светлу чињенице да се људи моје пути ретко виђају у Швајцарској, као и да су људи из града увек нека врста „призора“ када се нађу изван града. Није ми пало на памет – вероватно због тога што сам Американац – да игде постоје људи који никада нису видели црнца.

Ова чињеница не може да се објасни на основу претпоставке о неприступачности самог села. Село је смештено веома високо, али је удаљено свега четири сата од Милана и три сата од Лозане. Тачно је да је готово непознато. Ретко ко би изабрао да дође овде на одмор. Са друге стране, сељани наводно имају могућност да долазе и одлазе по сопственој вољи – што и чине – у градић у подножју планине, који је са око 5000 становника најближе место где могу погледати филм или отићи до банке. У селу нема биоскопа, банке, библиотеке, ни позоришта; само неколико радио-станица, један џип и један станични вагон. Ту је у овом тренутку и једна – моја – писаћа машина, изум који жена која живи у суседству – врата до мојих – никада није видела. Овде живи око 600 људи, и сви су католици. То сам закључио на основу чињенице да је католичка црква отворена током целе године, док је протестантска капела, смештена на једном врху недалеко од села, отворена једино у лето, када долазе туристи. Има четири или пет хотела, који су сада затворени и исто толико *бисџпроа*, од којих, додуше, само два уопште послују у зимском периоду. Ни то не значи готово ништа, јер се живот у селу изгледа завршава око девет или десет сати увече. Има неколико радњи, једна месара, пекара, бакалница (*epicerie*), гвожђарска радња, и мењачница у којој се не могу заменити путнички чекови, већ их морате послати доле у банку, што је подухват који траје два или три дана. Постоји некаква *Балејска кућа*, затворена током зиме, која се у лето користи у бог зна које сврхе, свакако не за балет. Изгледа да у селу има само једна школа, а и та једна је за сасвим малу децу. Претпостављам да то значи да њихова старија браћа и сестре у одређеном тренутку силазе са ових планина не би ли вероватно наставили школовање у истом том градићу смештеном тик испод. Пејзаж је крајње злокобан: планински врхови се уздижу са свих страна, све је прекривено ледом и снегом докле поглед сеже. У овој белој дивљини, мушкарци, жене и деца крећу се по читав дан носећи веш, дрва, боце са млеком или водом, а понекад се скијају у недељна поподнева. Током читаве недеље могу се видети дечааци и младићи како чисте снег са кровова кућа, или како довлаче дрва из шуме, на санкама.

Једина стварна сеоска атракција, која објашњава постојање туристичке сезоне, јесу термалне изворске воде. Изненађујуће висок проценат ових туриста су инвалиди или полуинвалиди, који долазе годину за годином из других делова Швајцарске, углавном

да би користили лековите воде. Ово даје селу, у жеку сезоне, прилично застрашујућу атмосферу побожности, као да је заиста у питању некакав мали Лурд. Често постоји нешто лепо, али увек и нешто ужасно у призору особе која је изгубила неку од својих способности коју никада није доводила у питање све док није остала без ње, и која се бори да то надокнади. Ипак људи су људи, били они на штакама или чак на самртној постељи. Али где год да сам се затекао, током првог лета које сам провео овде, међу домаћим сељанима или међу хромима, изазивао бих талас запрепашћења, знатижеље, забављености и увређености. Првог лета сам остао две недеље и нисам намеравао да се враћам. Али сам се ипак вратио у зиму, због посла. У селу, очигледно, нема никаквих ствари које скрећу пажњу са рада, а ту је и додатна предност што је све изузетно јефтино. Сада, годину дана касније, поново је зима, и ја сам поново ту. Сви у селу знају моје име, мада једва да га изговарају, знају да долазим из Америке, мада у то, очигледно, никада неће доиста поверовати: црнци потичу из Африке, а свако зна да сам ја пријатељ сина жене која је рођена овде, и да одседам у њиховој колиби. Али и даље сам једнако странац као и првог дана мог доласка, и деца вичу *Црнац! Црнац!* док пролазим улицом.

Морам да признам да сам у почетку био исувише шокиран да бих показао било какву стварну реакцију. Уколико сам уопште реаговао, та реакција се састојала у покушају да будем пријатан, што је такође био кључни део образовања америчког црнца (много пре него што крене у школу) – он је тај који мора да натера људе да га заволе. Овај манир који гласи „смеши се и свет ће се смешити са тобом“ једнако је успевао у овој ситуацији као и у оној за коју је био првобитно намењен. А он је био у вези са феноменом који им је омогућавао да виде моје зубе – они нису ни видели мој осмех – па ми је пало на памет да, чак и да сам се кревелио, нико не би приметио никакву разлику. Све оне физичке карактеристике црнца које су у Америци у мени изазивале сасвим другачију и готово заборављену бол, у очима сељана су биле ни мање ни више него чудесне или пак паклене. Неки су мислили да је моја коса боје катрана, да има текстуру жице, или памука. У шали су сугерисали да бих могао да је пустим да порасте и да направим себи зимски капут. Ако бих седео на сунцу више од пет минута, неко одважно биће би се сасвим сигурно појавило и обазриво ставило прст на моју косу, као да се боји електричног шока, или би прислонило своју руку на моју, као да се диви због тога што се боја није скинула. У свему овоме је, мора се признати, било некаквог шарма искреног чуђења, и свакако није било никаквог знака намерне нељубазности, мада ипак и даље није било назнака да сам ја људско биће: био сам једноставно живо чудо.

Сада знам да нису желели да буду нељубазни; свеједно, било је неопходно да понављам то самоме себи сваки пут када изађем из колибе. Деца која вичу *Црнац!* никако не могу да знају за одјеке које овај звук изазива у мени. Она пуцају од смеха, а они одважнији су пуни поноса када се зауставим да бих им се обратио. Исто тако, има дана када не могу застати и насмејати се, када немам срца да се играм са њима већ само мрмљам искључиво сам са собом исто као што сам на улицама града који ова деца никада нису видела, не старији него што су та деца сада, мрмљао: *Мајка* ти је *црнкиња*. Џојс је у праву када каже да је историја кошмар, али она је можда баш онај

кошмар из кога се нико *не може* пробудити. Људи су заробљени у историји и историја је заробљена у њима.

Постоји обичај „куповања“ Африканаца у селу – рекли су ми да се то понавља у многим селима – у сврху њиховог преобраћања у хришћанство. У цркви током целе године стоји мала кутија са прорезом за новац, украшена црном фигурином, и у ту кутију сељани убацују своје франке. Током *карневала* који претходи коризми, два селска детета поцрњују своја лица из чије бескрвне таме ледено сјаје њихове плаве очи, док су им на плавокосим главама фантастичне перике од коњске длаке. Тако прерушени они салећу мештане тражећи новац за мисионаре у Африци. Захваљујући кутији у цркви и поцрњеној деци, ово швајцарско село је прошле године „купило“ шест или осам Африканаца. О овоме ме је са поносом известила жена једног од власника бистроа и ја сам сасвим обазриво изразио запрепашћење и задовољство брижношћу које је село показало за душе црнаца. Жена власника бистроа блистала је задовољством неупоредиво искреније од мене и изгледа да је била уверена да ја сада вероватно лакше дишем када су у питању душе бар шесторо мојих саплеменика.

Покушавао сам да не мислим о овим тек недавно крштеним саплеменицима, о цени која је плаћена за њих, или о посебној цени коју ће они сами платити, не рекавши ништа о мом оцу, који је сувише дословно прихватио сопствено преобраћање, никада у потпуности не опростивши свету белаца (који је он описивао као пагански) зато што га је оптеретио Христом у кога, бар судећи по њиховом опхођењу према њему, ни они сами нису више веровали. Помишљао сам на белце који по први пут стижу у афричко село, у коме су странци као што сам ја странац овде, и покушао сам да замислим становништво које у чуду додирује њихову косу и диви се боји њихове коже. Али постоји огромна разлика између неког ко је у позицији првог белца кога су видели Африканци и, с друге стране, првог црнца кога су видели белци. Белац прихвата запањеност као признање, јер он долази да би освојио и преобратио домороце, чија се инфериорност у поређењу са њим чак и не доводи у питање; док се ја, без икаквих освајачких примисли, затичем међу људима чија ме култура контролише, а чак ме је у извесном смислу и створила, међу људима који су ме коштали више бола и беса него што ће то икада знати, који још увек и не знају за моје постојање. Запањеност са којом сам ја можда могао да их дочекам, да су којим случајем набасали у моје афричко село пре неколико стотина година, можда би могла да обрадује њихова срца. Али запањеност са којом они данас мене дочекују може једино да отрује моје срце.

И то је тако шта год ја учинио да бих се осећао другачије, упркос мом пријатељском разговору са женом власника бистроа, упркос томе што је њихов трогодишњи син најзад постао мој пријатељ, упркос поздравима (*saluts*) и „добрим вечерима“ (*bonsiors*) које размењујем са људима у пролазу, упркос томе што знам да ниједан појединац не може бити кажњен за оно што историја чини, или је већ учинила. Кажем да ме култура ових људи контролише, али они тешко да се могу сматрати одговорним за европску културу. Америка потиче из Европе, али ови људи никада нису видели Америку, нити је већина њих видела од Европе ишта више од засеока у подножју своје планине. Ипак, они се крећу са одважношћу коју ја никада нећу имати и сматрају ме, потпуно

основано, не само странцем у селу, већ и сумњивом придошлицом, која није заслужна за све оно што су они – макар и несвесно – наследили.

Јер ово село, макар оно било потпуно забачено и незамисливо примитивно, јесте Запад, и то онај Запад за који сам ја увек штрчао као страно тело. Ови људи, са тачке гледишта саме моћи, не могу бити странци било где на свету – они су, у суштини, створили савремени свет, чак иако нису тога свесни. И најнеписменији међу њима су блиски, на начин на који ја нисам, Дантеу, Шекспиру, Микеланђелу, Есхилу, Да Винчију, Рембранту, и Расину; катедрала у Шатру (Chartres) говори им нешто што мени не може рећи, као што би било и са њујоршким Емпајер стејтом, да га је ико овде икада видео. Из њихових химни и плесова, помаљају се Бетовен и Бах. Пре неколико векова, они су били у својој пуној слави, док сам ја био у Африци, и гледао како пристижу освајачи.

Бес обесправљених није плодотворан на личном плану, али је такође апсолутно неизбежан. Овај бес, који је обично потпуно потцењен, толико слабо поиман чак и међу људима који се свакодневно њиме хране, јесте једна од оних ствари које чине историју. Бес се може једино са потешкоћом, и никада у потпуности, ставити под контролу разума и због тога није подложен било којим аргументима. Ово је чињеница коју обични представници владајуће расе (Herrenvolk), који тај бес никада нису осетили нити су у стању да га замисле, не успевају да схвате. Такође, бес се не може сакрити, он се једино може прикрити. Прикривање обмањује лакомислене и учвршћује бес, придодавући му презир. Има несумњиво онолико начина за суочавање са последичним комплексом тих унутрашњих тензија колико на свету има црнаца, али ниједан црнац се не може надати да ће се икада ослободити овог унутрашњег ратничког беса, прикривања и презира који неизоставно прате први тренутак када схвати колика је моћ коју имају белци. Оно што је овде пресудно јесте да, будући да белац представља толико велики терет у црначком свету, за црнца белачка верзија стварности не садржи никакву могућност учешћа и зато сви црнци према свим белцима имају срачунат став који заправо белца треба да лиши тог бисера наивности или бар да ту наивност високо наплати.

Црнац, свим средствима која су му на располагању, захтева од белца да престане да га сматра за некакву егзотичну реткост и да почне да га признаје као људско биће. Ово је врло напет и тежак тренутак, јер постоји огроман удео напора воље који је саставни део белачке наивности. Већина људи је по природи злонамерна пре него склона рефлексiji, и белац жели да задржи црнца на одређеној пристојној удаљености зато што му је тако лакше да сачува своју простодушност и да избегне позивање на одговорност за злочине које су починили његови преци или његови суседи. Он је, упркос томе, неизоставно свестан да је у бољој позицији у свету у односу на црнце, и он не може потпуно отклонити сопствену сумњу да га управо због тога црнци мрзе. Он не жели да буде предмет мржње, нити жели да се стави у ту позицију. У тој тачки сопствене нелагоде он не може а да не прибегне оним легендама о црнцима које су створили белци, што најчешће има за последицу то да је и сам белац на крају запретан у свом сопственом језику који описује пакао, као и људске особине, црне попут ноћи, које до њега воде.

Свака легенда, штавише, делом садржи истину, а основна функција језика је у томе да контролише универзум тако што ће га описати. Прилично је важно да црнац буде и у имагинацији, као што је то већ увелико у поразној статистици, изван могућности избављења – упркос чињеници да Запад „купује“ Африканце вековима. Постоји, усудујем се рећи, тренутна неопходност да се раскине веза са овим тако очигледно неспасеним странцем, у чијем се срцу, штавише, гнезде ко зна какви све снови о освети; док је у исто време ретко шта привлачније на кугли земаљској од идеје о неизрецивој слободи која следи оним неискупљенима. Када се, испод црне маске, људско биће почиње помалјати, немогуће је избећи извесно грозно чуђење над тим каква је то врста људског бића. Оно што људске представе стварају од других људи диктирају наравно закони расе господара који се тичу нечије конкретне личности, док је једна од иронија белачко-црначких односа у томе да се кроз начине на које белац замишља црнца заправо омогућава црнци да сазна ко је белац.

Рекао сам, на пример, да сам једнако странац у овом селу као што сам био и првог лета по свом доласку, али то није сасвим тачно. Сељани се мање чуде због текстуре моје косе него што су се чудили тада. Сада се више питају о мени самом. А чињеница да њихово чуђење сада поприма један други облик одражава се у њиховим ставовима и у њиховим очима. Нека деца праве те дивне, бескрајно смешне, понекад зачуђујуће уозбиљене уводне гестове пријатељства, у само деци својственом маниру, пуном непредвидивости; друга деца, пошто су их научили да је ђаво црнац, запомажу као да су на стварним мукама када им се приближим. Неке старије жене никада не прођу без пријатељског поздрава, никада нису само у пролазу ако им се учини да ће моћи са мном да заподену разговор; друге спуштају или одвраћају поглед или се пак презриво смешкају. Неки мушкарци са мном пију и предлажу ми да научим да скијам, делимично, претпостављам, због тога што ме не могу замислити на скијама. Желе да знају да ли сам ожењен, и распитују се о мом звању (*meiter*). Други оптужују „прљавог црнца“ (*le sale negre*) – иза мојих леђа – за крађу стабала и већ се у очима неких од њих може видети та специфична, срачуната, параноична злоба – иста она злоба која се може увребати у очима америчких белаца када ови, шетајући недељом са девојкама, спазе како им се приближава црни мушкарац.

Постоји страховит јаз између улица у овом селу и улица у граду у коме сам рођен, између деце која вичу *Црнац! (Neger)* данас и оних који су викали *Црнција! (Nigger)* јуче. Тај јаз је искуство – америчко искуство. Та реч која одјекује за мном данас, изражава пре свега чуђење – ја сам овде странац. Али нисам странац у Америци и иста та реч која путује кроз амерички зрак означава сукоб који моје присуство изазива у америчкој души.

Јер ово село ме подсећа на следећу чињеницу: једном – и то не тако давно – Американци нису уопште ни били Американци, већ незадовољни Европљани, који су се суочавали са великим неосвојеним континентом. Упутивши се ка пијаци, они су по први пут угледали црнце. Шок који им је овај приказ приредио наглашен је, свакако, хитношћу којом су пресудили да ти црнци заправо нису људи већ стока. Истина је да је нужност измирења моралних представа колонизатора Новог света са чињеницом ропства и идејом о његовој нужности, вишеструко увећала примамљивост те идеје,

као што је такође тачно да она, са истинском америчком набуситошћу, изражава став који у различитој мери сви господари имају према свим робовима.

Али између свих бивших робова и власника робова са једне, и драме која почиње у Америци пре три стотине година у Џејмстауну, са друге стране, постоје бар две разлике које треба приметити. Амерички црни роб сасвим сигурно није могао да се нада, као што су се робови у другим епохама надали, да ће икада бити у могућности да истргне моћ из руку свог господара. Та је претпоставка потпуно ишчезла у модерно доба, које је донело тако велике промене у исходима и распонима моћи. Она се у јединственом облику и са застрашујућим последицама поново рађа тек данас. Али чак и да се истраје у овој претпоставци са несмањеном снагом, амерички црначки роб не би могао да је искористи како би себи омогућио достојанствен положај. Пре свега због тога што та *Џејмсџаун* претпоставка почива на једној другој. Наиме, роб у егзилу још увек остаје везан за своју прошлост, поседујући – макар само у сећању – одређене начине за уважавање и истрајавање образаца свог пређашњег живота, те је стога у стању да очува свој идентитет.

Са америчким црним робом то није био случај. Он је јединствен међу свим црнцима света по томе што му је прошлост одузета, скоро дословно, у једном даху. Човек се пита шта је за име бога први роб могао да каже првом тамнопуту детету кога је донео на свет. Верује се да неки Хаићани могу да утврде своје порекло од афричких краљева, али било који амерички црнац који би пожелео да се врати толико далеко у прошлост схватио би да је његово путовање кроз време изненада заустављено потписом на уговору о продаји који је служио као пропусница при доласку његовог претка. У та времена – чак и када би се занемариле околности ропства тог заточеног црнца који ће постати амерички црнац – није постојала ни најмања могућност да ће он икада преотети моћ из руку његовог господара. Није било разлога да се претпостави да ће се његово стање икада променити, нити је ишта упућивало на чињеницу да је то стање икада било другачије. За њега је било неизбежно, по речима Едварда Френклина Фрејзера (E. Franklin Frazier), да нађе „начин да живи под америчком културом или да умре“. Идентитет америчког црнца проистиче из ове екстремне ситуације, а еволуција овог идентитета била је извор потпуно неподношљиве стрепње у умовима и животима његових господара.

Историја америчког црнца јединствена је такође и по овоме: питање његове људскости, самим тим и његових права као људског бића, постало је горуће питање за неколико генерација Американаца, до те мере да је било једно од оних питања која су поделила нацију. Управо је из ове расправе изникло и отровни епитет *Црнчије!* То је расправа коју Европа никада није водила, и због тога Европа, потпуно разумљиво, не успева да разуме како је или зашто расправа уопште и започета, зашто су њене последице веома често катастрофалне и увек тако непредвидиве, као и зашто се та расправа не може ни дан-данас окончати. Европско власништво над црнцима било је и остало у европским колонијама, а на таквој раздаљини црнци не представљају било какву опасност за европски идентитет. Ако су они икада представљали икакав проблем за европску савест, тај проблем је остао утешно апстрактан: последично, црни човек, као *човек* није постојао за Европу. Али у Америци, чак и као роб, он је био не-

избежни део заједничког друштвеног ткива и ниједан Американац није могао да избегне да се вредносно одреди у односу према њему. Американци покушавају до дана данашњег да начине од црнца апстракцију, али сама природа ових апстракција открива страшне последице које је само присуство црнца имало на амерички карактер.

Када се узме у обзир историја црнаца у Америци, од велике је важности да се препозна да морална уверења једне особе, или једног народа, никада нису толико крхка као сам живот, који није моралан, иако често може да изгледа тако. Та уверења стварају за те животе референцијални оквир и неопходну наду, наду у то да ће – када се онај најгори део живота оконча – они бити у могућности да се уздигну изнад свог сопственог стања и да тријумфују над животом. Живот би био једва подношљив када ова нада не би постојала. Дакле, чак и када се има у виду оно најгоре, изневерити уверење не значи ни под којим околностима исто што и изместити себе ван његове моћи; издати сопствено уверење није исто што и потпуно одустати од вере. Да ово није тачно, у свету не би ни било никаквих моралних норми. Ипак, мора се такође увидети да је моралност заснована на идејама и да су све идеје опасне – опасне због тога што воде искључиво ка делању, а куда делање води нико не може предвидети. И опасне су с обзиром на следеће: суочен са немогућношћу да остане веран својим уверењима, као и једнаком немогућношћу да се од њих ослободи, човек може бити увучен у крајње нехумане преступе. Идеје на којима су заснована америчка уверења нису, иако Американци често тако мисле, идеје које су потекле из Америке. Оне су дошле из Европе. Успостављање демократије на америчком континенту није се догодило кроз радикалан прекид са прошлошћу, већ су се Американци суочили са неопходношћу проширења њеног концепта како би он укључио црнца.

Ово је била, дословно, једна отежавајућа неопходност. Као прво, било је немогуће да Американци напусте своја уверења, не само због тога што су им она омогућавала да оправдају жртве које су поднели као и крв коју су пролили, већ и због тога што су им та уверења пружила једино прибежиште од моралног хаоса који је био апсолутан, баш као и природни хаос континента коме је било суђено да га освоје. Али у ситуацији у којој су се Американци затекли, ова уверења су претила идеји која представља, без обзира да ли се то жели признати или не, основну премису наслеђа Запада – идеји белачке супремације.

Американци су постали озлоглашени по бучности и бруталности са којима су инсистирали на овој идеји, али ту идеју ипак нису они измислили. Свету је промакло да примети да ти преступи због којих су Американци криви подразумевају одређену nelaгoду без преседана у вези са трајањем и моћи ове идеје, упркос њеној логичкој неодрживости. Идеја о белачкој супремацији почива једноставно на чињеници да су белци творци цивилизације (постојеће цивилизације, једине која је битна; све пређашње цивилизације само „доприносе“ нашој) и да су стога њени чувари и браниоци. Због тога је било немогуће да Американци прихвате црнца као себи равног, јер да су то урадили, угрозили би сопствени белачки статус. Али не прихватити га значило је порећи његову људску стварност, његову људску снагу и комплексност, а напор порицања онога што је толико надмоћно да је непорециво приморао је Американце на рационализације које су толико фантастичне да се граниче са патологијом.

Срж проблема америчког црнца јесте неопходност да амерички белац нађе начина да живи са њим, како би био у стању да живи са самим собом. Историја овог проблема може се свести на средства која су Американци користили – закон линча и писани закони, сегрегација и правно прихватање, терорисање и уступци – како би се помирили са том неопходношћу, или нашли начина да је избегну. Или – најчешће – како би учинили обе ствари истовремено. Као резултат тога створена је представа, истовремено смешна и страшна, која је навела на прилично прецизно запажање да је „амерички црнац једна врста лудила која обузима белце“.

У овој дугој бици, која свакако није окончана, и чије ће непредвидиве последице осетити многе будуће генерације, мотив белаца је био пре свега заштита идентитета; црнца је покретала потреба да изгради идентитет. И упркос терорисању које је црнац у Америци трпео и које спорадично трпи до данашњег дана, упркос суровој и потпуно неизбежној противречности његовог статуса у овој земљи, он је одавно добио битку за признавање његовог идентитета. Он за Запад није посетилац, већ је ту као грађанин, Американац; једнако Американац као они Американци који га презиру, Американци који га се боје, Американци који га воле – Американци који су постали мањи од себе самих или се пак уздигли да би превазишли сами себе захваљујући чињеници да се изазов који је црнац представљао није могао избећи. Он је вероватно једини црнац на свету чија је везаност за белца ужаснија, комплекснија, али и смисленија него што је то веза било ког огорченог роба са непоузданим власницима. Његов опстанак је зависио – као што и његов напредак зависи – од његове способности да преокрене свој специфичан статус у западном свету у своју сопствену корист, од чега ће, сасвим извесно, огромну корист имати и сам тај свет. Црнцу преостаје да уобличи из свог искуства оно што ће му дати глас и могућност да опстане. Већ сам рекао да катедрала у Шартру говори нешто становницима овог села што мени не може рећи, али важно је разумети да та иста катедрала мени говори нешто што не може рећи њима. Они су вероватно задивљени велелепношћу кула, величанственошћу прозора; уосталом, они познају бога много дуже него ја, и на један другачији начин. Ја сам претрављен клизавим, безданим бунаром који се налази у крипти, доле где су јеретике гурали у смрт, као и опсценим, свеprisутним гаргољима који искрсавају из камена, као да говоре да се бог и ђаво не могу никада раздвојити. Сумњам да сељани размишљају о ђаволу када угледају катедру јер они никада нису били поистовећени са њим. Али ја морам прихватити статус који ми мит на Западу даје, ако ни због чега другог, онда због наде да га могу променити.

Ипак, ако је амерички црнац нашао свој идентитет захваљујући његовом апсолутном отуђењу од сопствене прошлости, амерички белац још увек негује илузију да постоје некакви начини обнављања европске невиности, враћања у стање у коме нема црнаца. То је једна од највећих грешака које Американци могу направити. Идентитет који су тако борбено чували, претрпео је захваљујући тој борби једну промену: Американци се у потпуности разликују од свих других белаца на свету. Не мислим да је претерано рећи да америчка визија света – која, уопштено речено, има врло мало додирних тачака са стварношћу мрачнијих сфера људског живота, и која је све до сада тежила да представи питања морала упадљиво црно-бело – много тога дугује бици

коју су Американци водили како би између себе и црнаца одржали пристојну дистанцу која се не би могла премостити. Чини се да нам тек сада пада на памет – и то, мора се признати, магловито и врло споро, и углавном против наше воље – да је ова визија света опасно погрешна, и савршено бескорисна. Јер она штити нашу моралну умишљеност, на уштрб нашег разумевања стварности, а то се плаћа страшном ценом. Људи који затварају очи пред стварношћу једноставно призивају своје сопствено уништење, и свако ко инсистира на остајању у стању невиности дуго након смрти те исте невиности – претвара се у чудовиште.

Дошло је време да се разуме да међурасна драма која се одиграла на америчком континенту није створила само новог црнца, већ и новог белца. У сваком случају, ниједан пут неће одвести Американце натраг у простодушност овог европског села где белци и даље имају тај луксуз да на мене гледају као на странца. Ја стварно више нисам странац за било ког живог Американца. Једна од ствари која разликује Американце од других људи јесте да нико други није био толико дубоко умешан у животе црнаца, и обратно. Ако се прихвати ова чињеница, са свим њеним импликацијама, може се видети да историја проблема америчког црнца није само срамотна, већ је и једна врста достигнућа. Јер чак и када се има у виду оно најгоре, мора се такође додати да се некако увек изнова излазило на крај са сталним изазовом који је овај проблем постављао. Управо ово црно-бело искуство може се за нас испоставити као искуство од непроцењиве важности у свету са којим се данас суочавамо. Тај свет више није бео, нити ће то икада поново постати.

*(С енглеској превео **Никола Ђоковић**)*